

Gjennomføring av studien

I dette kapitlet skal jeg gjøre rede for hvordan det empiriske materialet som presenteres og drøftes i kapitlene 5–9, har blitt til. Redelighet og gjennomsiktighet er avgjørende for å skape tillit til denne typen kvalitative studier. I fortsettelsen skal jeg derfor avklare hvordan jeg har rekruttert deltakere til studien, hvordan intervjuene er gjennomført, hvordan jeg har bearbeidet datamaterialet og hvilke forskningsetiske refleksjoner jeg har gjort underveis, samt hvordan egen forskningsbakgrunn kan ha betydning for analyser og valg knyttet til formidling av funn.

3.1 Rekruttering av deltakere og gjennomføring av intervjuer

Kvalitative metoder handler om å beskrive egenskaper og karaktertrekk ved de fenomener som studeres, og kjennetegnes av at de går i dybden heller enn i bredden (Repstad, 2007). Dette innebærer at «kvalitativ forskning er preget av en betydelig følsomhet overfor konteksten den gjennomføres i» (Tjora, 2021, s. 17), og at dynamikk, kjemi og relasjoner mellom forsker og forskningsdeltakere følgerlig får avgjørende betydning for hvilke data som etableres, og hvilke

spørsmål som data gir grunnlag for å svare på (Se f.eks. Fog, 1994; Repstad, 2007; Kvaale & Brinkman, 2015; Tjora, 2021; Skilbrei, 2023). Intervjuene reflekterer de situasjonene, minnene, følelsene og synspunktene som den enkelte valgte å fortelle meg om, i den konkrete situasjonen da vi møttes, for å gjennomføre intervjuet. Dette innebærer at både valg av forskningsdeltakere og min rolle som samtalepartner, er helt avgjørende for studiens troverdighet og kvalitet.

Jeg hadde to konkrete målsettinger da jeg rekrutterte deltakere. Jeg ønsket å sikre *relevans* og *variasjon*. Det første er et selvsagt ideal og krav for kvalitativ forskning. Det andre er i større grad et valg. Jeg kunne også valgt et spisset utvalg, for eksempel med vekt på unge trenere eller trenere på høyt nivå, men jeg ønsket en breiere tilnærming for å få kunnskap om kvinners erfaringer som trenere på ulike nivåer, i ulike typer klubber, og på forskjellige steder i landet. For å sikre relevante deltakere satte jeg blant annet som krav at de som skulle intervjues, skulle ha minst tre års erfaring som trenere. På den måten var jeg sikker på at alle hadde en viss mengde erfaringer over tid. For å sikre variasjon var jeg opptatt av å finne fram til deltakere som bodde ulike steder i landet, og som hadde trenererfaring på ulike nivåer, med forskjellige aldersgrupper og for både jente- og guttelag / dame- og herrelag.

Ved oppstarten av prosjektet var tanken at jeg skulle intervju både tidligere og nåværende trenere. Som utgangspunkt for å rekruttere deltakere, fikk jeg derfor lister fra håndballforbundets seks regioner, med navn på noen kvinner som var eller hadde vært trenere de siste årene. Det viste seg imidlertid vanskelig å komme i kontakt med personer som hadde sluttet som trenere. De fleste svarte ikke på e-post fra meg, og de som svarte, takket nei til å delta. De som fortsatt var aktive trenere, var imidlertid positive og ville gjerne bidra. For å sikre variasjon, og med tanke på anonymisering av dem som skulle intervjues, valgte jeg imidlertid tidlig i prosessen å søke etter deltakere via andre kanaler enn listene jeg hadde fått tilsendt fra NHF. Jeg kontaktet venner og bekjente ulike steder i landet, som via sine venner, bekjente eller andre, satte meg i kontakt med noen av deltakerne. I tillegg brukte jeg tid på å søke på hjemmesider til klubber med tilhold ulike steder i landet, og på den måten fant jeg fram til noen av deltakerne. Disse kontaktet jeg direkte via e-postadresser som var tilgjengelige via klubbens nettsider. Når jeg søkte på denne måten, valgte jeg ut kvinner som hadde flere roller i sin klubb, enten som trener for flere lag, eller som både trener og styremedlem, og jeg valgte gjerne kvinner som var trener for eldre lag og for guttelag. For å sikre størst mulig variasjon var det viktig å søke etter deltakere på flere måter, via ulike kanaler.

Jeg har i størst mulig grad kontaktet aktuelle deltakere direkte selv, for å sikre at færrest mulig skulle kjenne til hvem som deltok i studien. Ved et par anledninger fikk deltakerne noe informasjon om prosjektet via andre, før jeg kom inn i prosessen og supplerte med utfyllende informasjon. Alle deltakerne fikk tilsendt et informasjonsskriv via e-post (se Vedlegg 1), og valgte på den bakgrunn å svare ja til å bli intervjuet. Noen dager i forkant av intervjuet fikk alle tilsendt en oversikt over spørsmål som danner grunnlag for intervjuet (se Vedlegg 2). Jeg understreket at jeg ikke forventet at de skulle bruke tid på å forberede seg, men at det ville være fint hvis de leste gjennom spørsmålene og lot dem surre i bakhodet i dagene fram mot intervjuet. Min erfaring fra tidligere studier er at intervjudeltakere husker mer av det de har opplevd, og har mer å fortelle om den aktuelle tematikken, når de får tilsendt spørsmålene på forhånd (se Røthing, 1998, 2002). På den måten blir intervjuene rikere og deltakernes beskrivelser av egne erfaringer mer utfyllende. Den typen «tykke» beskrivelser (jf. Geertz, 1973) som intervjuene forsøkte å legge til rette for, og som gir grunnlag for å gå i dybden (jf. Repstad, 2007), har jeg også lagt vekt på å formidle i boka.

Alle intervjuene, med ett unntak, ble gjennomført ansikt til ansikt i samme rom, noe jeg vurderer som en fordel. Deltakerne valgte selv hvor vi skulle møtes, og de fleste intervjuene ble gjort på deres arbeidssted eller i klubblokale der de var trener, ett intervju ble gjennomført på mitt kontor, ett intervju ble gjort hjemme hos vedkommende, og et par ble gjort på kafe. Ett av intervjuene ble av ulike praktiske grunner gjort digitalt via Zoom. Alle intervjuene ble tatt opp på lydfil og senere transkribert ordrett. De fleste intervjuene varte i omkring en time, men noen varte litt kortere og noen litt lengre. Samlet teller intervjuene i transkribert versjon 401 sider (Times Roman punkt 12, halvannen linjeavstand). Det lengste intervjuet teller 29 sider, de to korteste er 14 sider.

3.2 Forskningsetiske refleksjoner

Med kvalitative studier, som den jeg har gjennomført, følger forskningsetiske utfordringer og forpliktelser. Studien er godkjent av Norsk senter for forskningsdata (NSD, nå SIKT), og forskningsetiske retningslinjer er fulgt (se f.eks. Haugen & Skilbrei, 2021). Det innebærer blant annet at deltakerne fikk utfyllende informasjon om prosjektet på forhånd, slik at de hadde mulighet

til å gi *informert samtykke* til sin deltakelse, og de fikk informasjon om sine rettigheter med hensyn til å kunne trekke seg fra prosjektet (jf. Vedlegg 1). Alle deltakerne ga både muntlig og *skriftlig samtykke* til å delta i studien. Alle filer, både lyd og utskrift av intervjuene, er oppbevart forskriftsmessig, og lydfiler vil bli slettet når prosjektet er endelig avsluttet. Kontaktinformasjon til den enkelte deltaker oppbevares separat fra lydfilene, og informasjon kan ikke koples sammen på måter som kan identifisere deltakerne.

En helt sentral side ved forskningsetisk arbeid er at datamaterialet anvendes på en måte som sikrer deltakernes *anonymitet*. Dette har jeg ivaretatt på særlig tre måter: For det første blir deltakerne presentert på gruppenivå, ikke individuelt. Det betyr at alder, bosted, trenererfaring, trenerutdanning og utdanningsbakgrunn for den enkelte deltaker *ikke* koples sammen (se kapittel 3.3). For det andre er sitatene som gjengis i rapporten, *ikke* gitt nummer eller fiktive navn. Det betyr at det ikke er mulig å kople sammen hvilke sitater som stammer fra samme person. For det tredje har jeg valgt å ikke spesifisere hva jeg legger i «høyt nivå», når jeg omtaler hvilke lag deltakerne trener eller har trent. Jeg er også lite konkret når jeg omtaler hvilke trenerkurs de har tatt. Jeg mener dette er helt nødvendig for å sikre anonymiteten til de deltakerne som har tatt trenerkurs på høyt nivå, og som har trenererfaring på høyt nivå. I tillegg har jeg fjernet alle stedsangivelser, henvisninger til navngitte personer og språklige særpreg i sitatene som presenteres. Avstand i tid, fra intervjuene ble gjennomført til boka publiseres, bidrar også til å styrke deltakernes anonymitet, blant annet fordi flere trener andre lag når boka skrives, enn lagene de trente da de ble intervjuet.

Sitatene som jeg skal presentere og drøfte senere i boka, omhandler ofte flere aktører, som for eksempel foreldre, andre trenere eller dommere. I noen tilfeller vil personer som er omtalt, kunne *anta* at dette gjelder dem selv, dersom de leser boka. Det er imidlertid svært mange likheter mellom intervjuene, og omtrent alle situasjoner som omtales, forekommer i lignende varianter i flere intervjuer. Eventuelle lesere som tror de gjenkjenner seg selv, kan med andre ord like gjerne lese om situasjoner som *ligner* egne erfaringer, men som i realiteten viser til helt andre personer. Etersom sitatene ikke koples sammen med navn eller nummer, vil en eventuell *antatt* gjenkjenning av en person gjennom et enkelt sitat, uansett ikke gi grunnlag for å identifisere andre utsagn fra samme person. Under arbeidet med rapporten til Norges Håndballforbund var jeg i dialog med noen av deltakerne for å forsikre meg

om at de syntes deres anonymitet var tilstrekkelig ivaretatt, og jeg fikk noen tilbakemeldinger som jeg naturligvis tok hensyn til. Alle deltakerne fikk tilsendt den ferdige rapporten og ble oppfordret til å komme med synspunkter eller melde fra hvis det var noe de ønsket annerledes i boka. Flere svarte at de syntes rapporten var både spennende, viktig og i tråd med det de selv ønsket å formidle. Ingen hadde ønsker om endringer i bokversjonen.

Jeg har vurdert hvert enkelt intervju-sitat som gjengis, og har fortløpende utelatt eller redigert informasjon som kan bidra til å identifisere enkeltpersoner. Jeg har også valgt, med noen helt få unntak, å ikke knytte deltakernes etnisitet eller seksuelle orientering til sitater, selv om dette i noen tilfeller kunne vært relevant for analysene. Haugen og Skilbrei (2021) peker på at «anonymisering kan gjøre analysen grunnere fordi man mister verdifull kontekst når man tar bort identifiserende detaljer» (s. 39). Som forsker står man med andre ord overfor vanskelige avveininger med hensyn til å sikre deltakeres anonymitet og samtidig bevare en rikest mulig empiri som kan gi grunnlag for komplekse analyser. De ulike tiltakene som jeg har gjort, bidrar samlet sett til å sikre deltakernes anonymitet, i tråd med forskningsetiske retningslinjer, samtidig som de gjør det mulig å få fram nyanser og kompleksitet i datamaterialet.

3.3 Presentasjon av deltakerne

For å belyse spørsmålet om kvinner som trenere i norsk håndball best mulig, har jeg lagt vekt på å intervju kvinner⁴⁴ med bred erfaring som trenere fra

---

44 De siste årene har det blitt økende oppmerksomhet om betydningen av å differensiere mellom trans- og cispersoner, og av å synliggjøre personers kjønnsidentitet for å unngå det som kan kalles cis-normativitet. I en del sammenhenger vil det imidlertid være forskningsetisk problematisk å gå inn på denne typen kategoriseringer. Dersom en av mine forskningsdeltakere var en transperson, ville vedkommende i så fall tilhøre en helt marginal gruppe blant norske håndballtrenere, og det ville være uansvarlig å opplyse om dette. Hvis det etableres en forventning om at forskningsdeltakere alltid skal kategoriseres som enten trans eller cis, vil det kunne skape vanskelige situasjoner i de tilfellene hvor det ikke er forskningsetisk forsvarlig å følge opp slike forventninger. På denne bakgrunn har jeg valgt å omtale forskningsdeltakerne i denne studien som kvinner uten å spesifisere om de er transkvinner eller ciskvinner.

ulike nivåer og forskjellige steder i landet. Av hensyn til deltakernes anonymitet vil jeg, som nevnt over, presentere dem samlet, og jeg skal i fortsettelsen si noe om deres alder, bosted, yrke, trenererfaring og trenerutdanning. Avslutningsvis vil jeg vurdere styrker og svakheter ved det empiriske grunnlaget for denne boka.

Fire av dem som har blitt intervjuet, er i 20-årene, tre stykker er i 30-årene, mens de siste 13 er 40 år og eldre. Fem av de syv yngste deltakerne har ikke barn, mens blant dem over 40 år har alle barn, med unntak av to. Flertallet lever i heteroseksuelle parforhold, en forteller at hun bor sammen med en dame, mens et par-tre stykker nevner at de bor alene uten å si noe nærmere om seksuell orientering. To av deltakerne er født utenfor Norge, men av etiske hensyn har jeg ikke anledning til å si noe mer konkret om deres etnisitet. Hele 18 av 20 har høyere utdanning, og omkring halvparten av disse har utdanning innen utdannings-, helse- og omsorgsfeltet. Dessuten har flere utdanning innen idrett. Ganske mange har med andre ord utdanning som er relevant for arbeidet som trener. Høyt utdanningsnivå blant trenere framheves også i andre studier (f.eks. Fasting et al., 2017; Chroni et al., 2018, s. 10).

Fordi betingelsene for å drive idrettslag og å være trener kan være ganske forskjellige avhengig av hvor man bor, har jeg prioritert å søke deltakere som bor ulike steder i landet. Noen bor i større byer, mens andre bor i mindre byer eller på større tettsteder. Halvparten av deltakerne bor på Østlandet, inkludert fem som holder til i Oslo. Den andre halvparten bor forskjellige steder lenger unna, og jeg har gjennomført flere reiser med overnatting for å gjøre intervjuer. Alle deltakerne har erfaring fra to eller flere klubber som spiller og trener, og mange har erfaring fra to eller flere klubber også som trener. Deltakerne har erfaringer som trenere fra steder over hele landet, og i noen tilfeller går erfaringene helt tilbake til slutten av 1980-tallet.

Alle deltakerne har spilt håndball selv i flere år. Noen sluttet etter videregående skole, mens flere har fortsatt å spille i mange år på ulike nivå. Flere begynte som trenere allerede som tenåringer, i klubben hvor de selv spilte, og alle har flere års erfaring som trenere. Noen har svært lang erfaring. Deltakerne representerer en stor bredde også når det gjelder nivå. Noen få har bare trent barn, men de fleste har trent både barn og unge. Mange har erfaring med å trene seniorlag, og flere har erfaring med å trene lag på høyt nivå. Jeg har særlig søkt etter deltakere som har erfaring fra høyt nivå, og som har erfaring med å trene gutter/menn, fordi jeg antok at denne typen erfaring særlig kunne

aktualisere spørsmål om hvorfor kvinner ikke fortsetter som trenere. Det er derfor relativt sett mange av deltakerne i studien min som har denne typen erfaringer. Når det gjelder deltakernes trenerutdanning, er det to som oppgir å ikke ha noe trenerutdanning. Flere har tatt hele eller deler av trener 1, mens drøyt halvparten har, eller er i gang med, trener 2 eller høyere.

Av hensyn til deltakernes anonymitet omtaler jeg i begrenset grad hvilke lag de er trenere for, og særlig gjelder det for dem som er trenere på høyt nivå. Jeg har også valgt å bruke betegnelsen «høyt nivå» uten å presisere hva det helt konkret viser til. Av hensyn til deres anonymitet har jeg også valgt å omtale deltakernes trenerutdanning lite konkret. For å tegne opp et litt mer presist bilde av hvem som har deltatt i studien, vil jeg imidlertid beskrive dem ved hjelp av en annen mulig differensieringsfaktor, nemlig knyttet til deltakernes ambisjoner. Dette er langt på vei forbundet med nivå på trenererfaring og trenerutdanning, men det er ikke fullstendig overlapp. Det er deltakere som (foreløpig) ikke har erfaring fra veldig høyt nivå og/eller ikke har trenerutdanning på høyt nivå, men som likevel gir uttrykk for ambisjoner. Det er også et par stykker som gir uttrykk for høye ambisjoner for aldersbestemte lag som de er trener for, men som ikke har ambisjoner på vegne av egen trenerkarriere. Det varierer også hvor eksplisitt deltakerne beskriver sine ambisjoner. Det er imidlertid rimelig å si at åtte av de 20 som er intervjuet, kan betegnes som «ambisiøse». Seks av de åtte som jeg betegner som ambisiøse trenere, har ikke barn. Dette kan peke i retning av at det kan være, eller oppfattes som, en fordel å ikke ha barn hvis man ønsker å satse på en karriere som elitetrener, slik tidligere forskning har pekt på (se f.eks. LaVoi & Dutove, 2012).

Det er to åpenbare svakheter ved utvalget av deltakere i denne studien. For det første satte jeg som krav at alle deltakerne skulle ha minst tre års erfaring som trener. Det innebærer at jeg ikke har intervjuet noen kvinner som har sluttet som trenere etter kort tid, enten fordi de ikke fikk mulighet til å fortsette, selv om de ønsket, eller fordi de ikke selv ville fortsette. På den måten kan jeg ha gått glipp av relevante og viktige erfaringer fra kvinner med kort fartstid som trener i norsk håndball. For det andre har jeg bare intervjuet noen helt få som har sluttet som trenere. Et par av dem jeg intervjuet, hadde nylig sluttet som trener, men anså det mest som en pause. De regnet med at de ville begynne som trener igjen relativt snart. I tillegg var det et par stykker som etter eget ønske var i ferd med å avslutte sin tid som trener, etter flere års innsats. Det er med andre ord få av dem jeg har intervjuet som, basert på egne

erfaringer, kan svare på spørsmålet om hvorfor kvinner slutter som trenere. Kanskje ville jeg også fått høre om flere negative erfaringer og kritiske perspektiver hvis jeg hadde intervjuet flere kvinner som hadde sluttet som trenere.

Det er også mulig å innvende at datamaterialet er for lite spisset til at jeg kan frambringe gode funn. Som tidligere nevnt, har mye av forskningen på kvinners erfaringer som trenere satt søkelys på trenere på høyt nivå (jf. LaVoi & Dutove, 2012, s. 29; se også f.eks. Augestad & Hemmestad, 2023; Fasting et al., 2019; Sisjord et al., 2021, 2023; Norman, 2010b, 2014), og med et smalere fokus kunne jeg bidratt mer til dette spesifikke kunnskapsfeltet. Bredden i mitt materiale kan imidlertid også ses som en styrke, ettersom jeg kan bidra med kunnskap om likheter, forskjeller og mulige *forbindelser* mellom trenererfaringer på ulike nivåer. Det er også mulig å hevde at det er en svakhet at jeg kun har intervjuet kvinner. Studien handler riktignok om kvinners erfaringer, og derfor er det helt rimelig å kun intervjuer kvinner. Mange av intervjuene inneholder imidlertid antakelser og påstander om hvordan menn erfarer å være trenere, inkludert antakelser om forskjeller mellom kvinner og menns erfaringer og begrunnelser for å slutte eller fortsette som trenere. Intervjuer med menn kunne belyst og korrigert kvinnenenes påstander og antakelser om menns erfaringer.

Alle jeg intervjuet, var godt kjent med at det er få kvinner blant trenere på toppnivå i norsk håndball, og flere ga uttrykk for at de gjerne ville delta i studien nettopp fordi de syntes det var et viktig tema å sette søkelys på. De fleste hadde meninger om saken og hadde snakket med andre som har sluttet som trenere. De fleste hadde også selv reflektert over om de skulle slutte som trener og eventuelt hvorfor. I intervjuene fortalte deltakerne om en rekke ulike typer erfaringer fra norsk håndball som kan bidra til å kaste lys over hva som får kvinner til å trives som trenere, og hvilke former for støtte eller hindringer de møter som trenere. Samlet gir intervjuene etter min mening et godt grunnlag for å belyse bokas hovedspørsmål knyttet til hvordan forståelser av kjønn og kjønnsforskjeller på ulike måter trer fram og tilskrives mulige betydninger for hvordan kvinner erfarer å være trener i norsk håndball.

3.4 Tilknytning til feltet og egen forskerbakgrunn

I intervjustudier blir det empiriske materialet til i samtale mellom deltaker og forsker, og det er jeg som forsker som har ansvar for å presentere, sammenfatte og tolke intervjumaterialet. Derfor er det relevant å si noe om min bakgrunn. Jeg har ikke selv spilt håndball og har aldri vært tilknyttet verken håndballforbundet eller lokale håndballklubber. Jeg har imidlertid drevet med idrett hele livet og har sett store mengder idrett på TV fra jeg var helt liten, inkludert mange timer håndball, særlig med kvinnelandslaget. De siste årene har jeg vært tett på mine to barn som deltar svært aktivt i lagspill (basket) i nærmiljøet, og jeg har blant annet vært lagkontakt. I denne funksjonen har jeg blitt kjent med lignende utfordringer knyttet til lag- og klubbarbeid, som flere av deltakerne forteller om. Jeg er en outsider i norsk håndball, men har brei kjennskap til norsk idrett over mange år, samt noenlunde god kjennskap til norsk håndball på elite- og landslagsnivå. Samlet sett gjør dette meg til det jeg vil beskrive som *en godt informert outsider*, og det er fra denne posisjonen jeg har stilt spørsmål i samtale med forskningsdeltakerne. I metodelitteraturen drøftes gjerne både fordeler og ulemper ved å være henholdsvis en insider eller en outsider når man gjør intervjuer (se f.eks. Repstad, 2007; Tjora, 2021). En ulempe ved å være en insider kan for eksempel være at forsker og forskningsdeltaker deler kunnskap om feltet, slik at den som intervjuer kan glemme å be deltakerne forklare eller utdype det de forteller om. På den måten kan man gå glipp av viktige nyanser og konkretiseringer, og intervjuene kan preges av tatt for gitt-heter og implisitt kunnskap. På den annen side kan en outsiderposisjon gjøre det vanskelig å stille presise, og det deltakerne kan oppfatte som relevante, spørsmål. Ved noen anledninger ble det tydelig for meg at jeg ikke hadde samme type innenfra-kunnskap om norsk håndball som dem jeg intervjuet, men i det store og hele oppfattet jeg min informerte outsider-posisjon som et gunstig ståsted for å gjøre gode intervjuer.

Jeg har ikke tidligere forskningserfaring fra idrettsfeltet, men jeg har lang erfaring med forskning som på ulike måter setter søkelys på betydninger av kjønn. Jeg har dessuten omfattende erfaring med intervjubaserte studier om ulike temaer knyttet til kjønn og seksualitet, som krever grundig gjennomtenkning og forskningsetisk bevissthet (se f.eks. Røthing, 1998, 2002, 2007a, 2007b, 2011). De siste årene har jeg jobbet mye med det som kan kalles kritiske mangfoldsstudier (se Røthing, 2017, 2020), og har i den forbindelse vært opp-

tatt av hvordan ulike differensieringsprinsipper, som kjønn, sosial bakgrunn, etnisitet, seksualitet, alder og funksjonsvariasjoner, virker sammen. En slik *flerdimensjonal tilnærming* er også relevant i dette prosjektet. Allerede i det første intervjuet ble det tydelig for meg at det var nødvendig å se kjønn i sammenheng med andre forhold for å forstå forskningsdeltakernes fortellinger.

Forskning på mulige betydninger av kjønn forstås ofte som politisk forskning (se kapittel 1.1). For at denne typen forskning skal framstå som tillitsvekkende og troverdig, er det særlig viktig med en åpen tilnærming til feltet, preget av nysgjerrighet, redelighet og gjennomsiktighet. Etter mitt syn innebærer dette blant annet at teoretiske perspektiver ikke overstyrer bearbeiding av data og analysearbeid, på måter som gjør at analysene først og fremst bekrefter teoriene framfor å frambringe ny kunnskap. Dette har også en etisk dimensjon knyttet til lojalitet overfor både forskningsdeltakere og forskersamfunnet: Dersom teoretiske perspektiver styrer analyser og framstillinger i en slik grad at forskningsdeltakere opplever å ikke bli hørt og anerkjent, vil de kunne føler seg utnyttet og misbrukt slik at de ikke vil stille opp for forskere igjen. Forskning som ikke i tilstrekkelig grad ivaretar deltakerne, kan på den måten lukke feltet og gjøre det vanskeligere for forskere som kommer etter.

Jeg ble selv opptatt av spørsmål om politikk, teori og tillit i forskning da jeg skrev doktorgrad fra slutten av 1990-tallet, om mulige betydninger av kjønn i forbindelse med forhandlinger knyttet til tro og religion i heteroseksuelle parforhold (Røthing, 2002). På denne tiden var det, slik jeg opplevde det, en tendens til at kjønnsforskning på parforhold var forventet å framheve reproduksjon av patriarkatet og undertrykking av kvinner. Et tydelig eksempel på dette var den svenske sosiologen Carin Holmbergs (1993) beskrivelse av ambisjonen med sitt doktorgradsarbeid: «å forsøke å lokalisere hvordan, og med hvilke sosiale mekanismer, kvinners underordning og menns overordning konstitueres blant unge, barnløse, heteroseksuelle svenske par, og hvordan de dermed bidrar til å opprettholde det svenske mannssamfunnet» (s. 18, min oversettelse, se Røthing, 2003, s. 54). I denne typen studier ble altså kvinners underordning og menns overordning tatt for gitt som utgangspunkt. Jeg hadde selv intervjuet 22 kvinner og menn i 20–30-årene om deres erfaringer med forhandlinger i parforhold der partene hadde ulik tro, og jeg opplevde at forskningsdeltakernes fortellinger var så komplekse at de ikke kunne tvinges inn i enkle beskrivelser av menns tolkningsprivilegier, kvinners underordning og reproduksjon av «mannssamfunnet». Den svenske etnologen Lena

Martinsson arbeidet med sin doktorgrad på samme tid, og hun satte ord på de samme dilemmaene som jeg opplevde:

Att studera äktenskap som en del av ett samhälleligt patriarkalt system, vilket var min allra första ambition, kom efterhanden att bli allt mindre interessant och allt mer problematiskt. Jag frågade mig vad intervjuerna skulle förvandlas till om jag valde att analysera de många beskrivningarna som ett uttryck för en grundläggande patriarkal ordning. Jag insåg att med en sådan ambition skulle jag tvingas att lämna eller förenkla just det som drabbade mig allra mest, de intervjuades skilda sätt att förstå och göra sig själva och världen begripliga. (Martinsson, 1997, s. 12)

Martinsson beskriver her en fokusforskyvning i sitt forskningsarbeid, som blant annet innebar et ønske om å ta på alvor kompleksitet og ambivalenser i forskningsdeltakernes fortellinger. For meg som ung forsker i et politisert felt, der relasjoner mellom kvinner og menn primært skulle forstås innenfor rammen av «en grunnleggende patriarkal ordning», var hennes refleksjoner viktige, og bidro til å bekrefte min egen uro, overbevisning og bevegelse i forskningsfeltet (jf. Røthing, 2003; se også Haavind, 2000).

Interessen for kompleksitet og ambivalenser har fulgt meg siden doktorgradsarbeidet, og er bærende også i dette prosjektet. Jeg har vært opptatt av å være lydhør for nettopp kompleksitet og ambivalenser i forskningsdeltakeres fortellinger, og av å forsøke å forstå og formidle kompleksitet i datamaterialet i stedet for å utelate eller forenkle nettopp dette (jf. Martinsson, 1997). Dette innebærer imidlertid *ikke* at jeg ikke *også* er opptatt av å med-tenke og undersøke maktforhold. Tvert imot løfter jeg i denne boka fram, som tittelen indikerer, deltakernes fortellinger *både* om å være favorisert og å oppleve støtte, og om å være annenrangs trenere og å møte hindringer. I neste delkapittel skal jeg gjøre rede for hvordan dette gjenspeiles i arbeidet med å bearbeide data, og i kapittel 4.2 skal jeg gjøre nærmere rede for de teoretiske perspektivene som er styrende for analysene som presenteres i kapitlene 5 til 10.

3.5 Bearbeiding av data

Allerede under intervjuene ble jeg fascinert av kompleksiteten og engasjementet i deltakernes fortellinger. Jeg ble også overrasket over noen temaer som raskt dukket opp i flere intervjuer, som jeg ikke hadde forventet på forhånd. Dessuten ble jeg slått av en rekke likheter mellom mange intervjuer, på tvers av forskjellige kontekster. Det er med andre ord riktig å si at bearbeidingen av data på mange måter begynte allerede under det første intervjuet.

Intervjuene ble transkribert av en student. På den måten ga jeg avkall på muligheten til å begynne bearbeidingen av data gjennom transkriberingsprosessen. Jeg begynte derfor den systematiske bearbeidingen av data med å lytte gjennom opptak av alle intervjuene og å lese grundig gjennom alle transkripsjonene. I dette arbeidet forsøkte jeg å lytte og lese nøye etter den enkeltes beskrivelser av sine erfaringer som trener, og hvordan de beskrev ulike situasjoner hvor de oppfattet at kjønn ble gjort relevant. Jeg har forsøkt å forstå deltakernes oppfatninger av hvordan kjønn på ulike måter kan ha betydning for deres erfaringer som trenere, men også på hvilke måter de oppfatter at det å være kvinne ikke spiller noen rolle for deres erfaringer som trenere, og hvilke muligheter de har fått. Gjennom hele prosessen med å bearbeide data har jeg forsøkt å forstå den enkeltes overgripende fortelling om seg selv og sine trenererfaringer, og samtidig identifisere konkrete situasjoner og enkelthendelser som har vært viktige for hver enkelt. Jeg har på den måten søkt både «på langs» og «på tvers» i materialet (jf. Haavind, 2000, s. 35).

I metodelitteraturen er det vanlig å framheve sammenhengen mellom metode, teori og data, og det Wadel (1991) i sin tid omtalte som «en runddans mellom teori, metode og data». Forskningsetikk forstås gjerne som en mer avgrenset del av det metodiske arbeidet. Jeg vil imidlertid framheve forskningsetikk som en selvstendig dimensjon ved det analytiske arbeidet som ligger i utformingen av de spørsmålene jeg stiller til datamaterialet, og som videre får betydning for hvilke spørsmål denne boka søker å belyse. Skilbrei (2023) argumenterer langs samme linjer i sin bok om kvalitative metoder, når hun skriver at «[f]orskningsetikken er ikke noe som kommer som et ekstra lag, eller som noe man tanker over i planleggingen og avslutningsvis, men er noe som skal inngå i alle ledd i forskningsprosessen» (s. 24).

Etiske refleksjoner og forpliktelser kan sies å legge føringer på minst to ulike måter i arbeidet med å bearbeide datamaterialet: For det første legger

det begrensninger. Av hensyn til deltakernes anonymitet kan jeg for eksempel ikke drøfte enkelt deltakeres personlige biografi inngående, selv om dette kunne vært relevant for å belyse for eksempel forskjeller mellom erfaringer fra breddeklubber versus trenererfaringer på høyt nivå. For det andre springer også min inngang til datamaterialet, altså spørsmålene jeg stiller og prøver å finne svar på, ut fra det jeg oppfatter som forskningsetiske forpliktelser. Dette gjenspeiles i følgende fem målsettinger, som har vært styrende for bearbeiding av data:

1. Å lytte til informantenes forklaringer og forståelsesmåter.
2. Å være åpen for at kjønn kan ha betydning på andre måter enn forventet.
3. Å ikke ta for gitt at kjønn (alltid) har betydning.
4. Å være oppmerksom på hvordan kjønn spiller sammen med, og får betydning i samspill med, andre forhold som alder, kropp og utdanning.
5. Å ikke underdrive *eller* overdrive betydninger av kjønnsstereotyper og maktforhold.

Det første punktet springer særlig ut av det jeg oppfatter som forskningsetiske forpliktelser, men også de neste punktene framhever en type redelighet og respekt som har tydelige forskningsetiske konnotasjoner. Disse punktene gjenspeiler også min teoretiske forankring i en åpen, interseksjonell tilnærming (se kapittel 4.2), og illustrerer hvordan etikk, teori og metode har vært sammenflettet i bearbeidingen av data og nødvendigvis får betydning for framstillingene i boka.

Med utgangspunkt i målsettingene beskrevet over, arbeidet jeg «nedenifra» med å identifisere sentrale temaer i intervjuene, samtidig som jeg kontinuerlig bearbeidet data «ovenifra», i lys av tidligere forskning (jf. Tjora, 2021, s. 20–21). Dette sorterings- og analysearbeidet resulterte i at jeg identifisert fem hovedtemaer i intervjumaterialet, som behandles i bokas fem empiriske kapitler. Data innenfor hvert hovedtema ble videre organisert i flere under-temaer, slik det framgår av Tabell 3.1.

Tabell 3.1

Resultat av databearbeiding

Kapittel	Hovedtema	Undertema
5	Motivasjon for å bli trener	Lyst og ansvar Lederskap og vinnervilje Ulike trenertyper
6	Fortellinger om samarbeid i klubbene	Frivillighet og innflytelse Forventninger om relasjonsarbeid Forventninger om kjønnsforskjeller Kravstorhet og grensesetting
7	Fortellinger om fordeler og utfordringer knyttet til å være kvinne og trener	Fordel å være kvinne Usynliggjøring og ubehag Alder, kjønn og autoritet Kropp, kjønn og autoritet
8	Erfaringer med trenerutdanning	Mangel på fleksibilitet og tilpasning Egne kurs for kvinner? Positiv særbehandling av kvinner
9	Forklaringer på hvorfor kvinner slutter som trenere	Foreldreskap Tidsprioriteringer Selvtillit og kjønn Kritiske hendelser

I tillegg til å bearbeide data tematisk, slik det presenteres i kapitlene 5–9, i tråd med Tabell 3.1, har jeg også gjort overgripende analyser. Disse presenteres i kapittel 10 som studiens hovedfunn. Her har jeg lagt vekt på en flerdimensjonal tilnærming. Helt avslutningsvis sammenfatter jeg funnene i en analysemodell som gjenspeiler to dimensjoner ved forskningsdeltakernes fortellinger, som jeg har vært særlig opptatt av:

1. Hva gjør at de trives eller mistrives som trenere?
2. Hvilke muligheter får de og/eller hvilke hindringer møter de som trenere?

Trivsel og muligheter kan naturligvis henge sammen, på samme måte som mistriivsel og hindringer kan være to sider av samme sak. Differensieringen mellom henholdsvis trivsel/mistriivsel og muligheter/hindringer er imidlertid viktig for å synliggjøre mangfoldet i deltakernes fortellinger, blant annet knyttet til forskjeller og likheter mellom erfaringer blant det vi kan kalle «breddetrenerne» versus det vi kan kalle «ambisiøse trenerne». Følgende analysemodell blir brukt i kapittel 10.4 for å synliggjøre nettopp dette:

Tabell 3.2

Analysemodell

	Støtte	Hindringer
Fortsette oppover, ønsker <i>muligheter</i> på toppnivå	Samspill mellom ulike nivåer Samspill mellom ulike faktorer	Samspill mellom ulike nivåer Samspill mellom ulike faktorer
Fortsette videre, ønsker <i>trivsel</i> som breddetrener	Samspill mellom ulike nivåer Samspill mellom ulike faktorer	Samspill mellom ulike nivåer Samspill mellom ulike faktorer

Av forskningsetiske hensyn har jeg, som allerede nevnt, i begrenset grad lagt vekt på enkeltpersoners individuelle historier og beveggrunner. Jeg har satt søkelys på sentrale temaer, heller enn på den enkelte deltaker og hennes historie. Samtidig har jeg vært opptatt av å ivareta den enkeltes perspektiver, og jeg har kontinuerlig forsøkt å framstille bruddstykker og enkelthendelser *i lys av* det jeg har oppfattet som de overgripende perspektivene og den gjennomgående *tonen* i hvert enkelt intervju. Jeg har vært opptatt av å ivareta det informantene selv framhever som viktig og sentralt ved sine erfaringer, og å ikke framheve dimensjoner ved deres fortellinger som de selv beskriver som mindre viktige. Dette innebærer også at arbeidet med datamaterialet i stor grad har vært empiridrevet og i mindre grad teoristyr. Det preger også framstillingen i boka, blant annet ved at jeg gir mye plass til utdrag fra intervjuene. Samtidig er denne studien tydelig plassert innenfor det som kan kalles en konstruktivistisk og fortolkende tradisjon. Skilbrei (2023) skiller, med henvisning til Justesen og Mik-Meyer (2012), mellom tre ulike kunnskaps-

posisjoner som får betydning for fortolkningsarbeid, nemlig en realistisk, en fenomenologisk og en konstruktivistisk posisjon:

Med et realistisk perspektiv søker forskeren å beskrive virkeligheten så riktig som mulig. Med et fenomenologisk kunnskapssyn søker forskeren å beskrive den subjektive opplevelsen til forskningsdeltakerne og deres handlinger på deres egne premisser, mens innenfor en konstruktivistisk tolkningstradisjon undersøker forskeren fenomener med fokus på at kunnskap formes i en spesifikk kontekst, hvor også forskeren forstås som medskaper av dataene. (Skilbrei, 2023, s. 37)

Jeg ser det som en forskningsetisk forpliktelse å framstille den virkeligheten deltakerne beskriver, så korrekt som mulig i tråd med deres fortellinger, og å forsøke å formidle deres subjektive opplevelser, slik de formidles til meg i intervjuene. Dette har bidratt til at hvert enkelt delkapittel i kapitlene 5–9 favner relativt bredt og løfter fram nyanser og ulike perspektiver, framfor å være spisset og smalt. Det er intervjuene og ikke teori eller tidligere forskning som har vært styrende for framstillingen i disse kapitlene. Studiens kunnskapsbidrag er imidlertid tydelig forankret i en konstruktivistisk tolkningstradisjon, og gjennom boka drøfter jeg hvordan forskningsdeltakernes fortellinger kan forstås i lys av etablerte forventninger til og forståelser av kjønn, beskrevet i relevant forskningslitteratur. Jeg gjør med andre ord noe *mer enn* å gjengi deltakernes fortellinger. Jeg fortolker dem og forsøker på den måten å utvikle ny kunnskap, som kan peke ut over fortellingene til de 20 personene jeg har intervjuet. Pål Repstad, professor i sosiologi og min veileder for både hovedoppgave (1995–96) og doktorgradsarbeid (1997–2002), har argumentert for at et mål for kvalitative analyser bør være at de kan bidra til det han kaller *overskridende gjenkjenning* (Repstad, 2007, s. 136). Dette gjenspeiler den samme doble ambisjonen som jeg er opptatt av: Forskningsdeltakere bør kunne gjenkjenne seg selv i forskerens framstillinger, men samtidig bør analysene tilby noe *mer*, slik at de overskrider den enkeltes individuelle fortelling. I fortsettelsen skal jeg gjøre rede for forskningslitteraturen og de teoretiske inngangene som danner rammen og grunnlaget for mine analyser.